

Teemana romanit

Tämän numeron keskiössä on romaneja käsittelevä tutkimus, joka on kasvanut viime vuosina myös Suomessa. Teemanumero tarkastelee esimerkiksi romanikielen murteiden kehitystä, romanien kiertävää elämäntapaa nykymaailmassa sekä uskonnon ja kristillisten herätysliikkeiden merkitystä suomalaisten romanien elämässä.

Artikkelit osoittavat, että romaneja koskevasa tutkimuksessa ja romanikuvassa laajemmin on tiettyä jatkuvuutta, mutta muutoksiakin tapahtuu muun muassa eri tutkimusalojen laajuudessa. Esimerkiksi nykyajan romanien muuttoliike on teema joka on noussut Suomessa enemmän pinnalle vasta hiljattain; tässä lehdessä sitä tarkastelee Airi Markkanen Romanian romaninaisten ja -perheiden näkökulmasta. Muuttoliikkeisiin liittyvät myös kielikontaktit. Kielikontakteilla on yhteys kielen kehitykseen ja uusien variaatioiden muotoutumiseen, kuten selviää Anton Tenserin ja Kimmo Granqvistin romanikielen pohjoismurteiden variaatioita käsittelevästä artikkelista.

Tämän lehden tekstit käsittelevät myös romanitutkimukseen läheisesti liittyviä metodologisia haasteita ja yleisemmin sitä, miten ihmiselämä tutkimuskohteena tuo omat pohdinnan kohteensa. Vähemmistöjä, tai laajemmin ajateltuna mitä vain ihmisryhmiä, tutkittaessa tärkeää olisi saada myös näiden ihmisten oma ääni kuuluviin. Ryhmät eivät ole välttämättä sisäisestikään yhte-

näisiä, mikä tuottaa vielä lisää haastetta. Monissa romaneja käsittelevissä tutkimuksissa käytetään etnografiaa ja osallistuvaa havainnointia. Tällaisessa tutkimuksessa tutkija asettaa itsensäkin tavallaan tutkimuskohteeksi pohtiessaan muun muassa omia reaktioitaan kohtaamiinsa asioihin. Kuten Raluca Roman kirjoittaa artikkelissaan tässä lehdessä, hänet yllätti jatkuvasti se miten hänen kenttätyössä tapaamansa romanit asettivat kyseenalaisiksi hänen ennakkokäsityksensä romaneista.

Vielä enemmän tutkija kietoutuu havainnoimaansa kohteeseen yhteisessä, osallistavassa työskentelyssä, jossa esimerkiksi kirjoitetaan elämäntarinaa yhdessä tietojä tutkijalle antavan henkilön kanssa. Läheisesti tuntemansa romaninaisen kanssa tällä tavoin työskentelevä Paloma Gay y Blasco St. Andrews'n yliopistosta totesi esitelmässään Oxfordin yliopistossa keväällä, että joitakin tiedon muotoja on tällä menetelmällä helpompi tuottaa, mutta välillä työskentely on äärimmäisen haastavaa ja eteen tulee moniulotteisia eettisiä kysymyksiä. Eettistä harkintaa tarvitaan muun muassa siinä, millä tavalla tutkimusraporteissa käsitellään rankkojakin kuvauksia haastateltavien elämästä. Entä kuinka valmis myös tutkijan on oltava avaamaan omaakin elämänsä tutkittaville ja lopulta myös tutkimuksen yleisölle? Tällaiset kysymykset vai-

kuttavat Gay y Blascon mukaan myös siihen, että tutkija joutuu jopa miettimään, onko hän valmis julkaisemaan tutkimusraporttiaan lainkaan.

Kuten tutkimuksella, myös taiteella on omat keinonsa tehdä asioita näkyviksi ja auttaa ymmärtämään monimutkaisia ilmiöitä. Taiteilija Jani Leinonen palkkasi kaksi Helsingin kaduilla kerjännyttä romaninaista osallistumaan Tottelemattomuuskoulu-näyttelyynsä Kiasmaan muutamaksi päiväksi syyskuussa. Naiset istuivat kerjäläisiltä eri puolilta maailmaa kerättyjen avunpyyntökylttien alla. Toimittaja Kaisa Viljanen ihmetteli näyttelyarviossaan *Helsingin Sanomissa*, miksi vasta näiden romaninaisten läsnäolo museossa sai kysymään heiltä itseltään, mikä heidän viestinsä on: ”Kaikki kysyvät samat kysymykset, mutta miksi vasta nyt, museossa?” Tämän *Idäntutkimuksen* tekstit antavat osaltaan aineksia jatkaa tämänkaltaista ymmärryksen kerryttämistä.

Romaneihin liittyvä arkipuhe ja mediakeskustelu saattavat ammentaa menneestä ja toistaa

stereotyyppioita, vaikka toisaalta joskus asioista voidaan keskustella ikään kuin historiattomasti ja spekuloiden. Eri tieteenaloista käsin samaa kattoteemaa tarkastelevien tutkimusten tuominen tälle yhteiselle julkaisualustalle antaa mahdollisuuksia tiedon lisäämiseen ja avaa uusia näkökulmia niin aihetta jo tunteville kuin siihen vasta tutustuville. Kiitos romaneihin liittyvien tutkimusprojektien tekijöille ja numeroa koordinoineelle Jouni Järviselle yhteistyöstä!

Helsingissä 24.9.2015

Katja Lehtisaari